

SAĞLIK VE GIDA POLİTİKALARI KURULU
SOSYAL POLİTİKALAR KURULU
KASIM 2024

TÜRKİYE'DE

ÇOCUK

POLİTİKA NOTU

TÜRKİYE'DE ÇOCUK

Bu rapor, Türkiye'deki çocukların karşı karşıya olduğu güncel sorunların analizini sunmayı amaçlamaktadır. 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ne göre, çocukları korumak ve onların sağlıklı gelişimi için gerekli tedbirleri almak devletlerin sorumluluğundadır. Çalışma, TÜİK, OECD ve EUROSTAT gibi çeşitli kaynaklardan ve farklı kurumlar tarafından hazırlanan raporlardan yararlanarak Türkiye'de yaşayan çocukların yaşamına dair genel bir değerlendirme sunmakta ve çocukların mevcut sorunlarına dair bir durum belirlemesi yapmaktadır.

1) MEVCUT DURUM

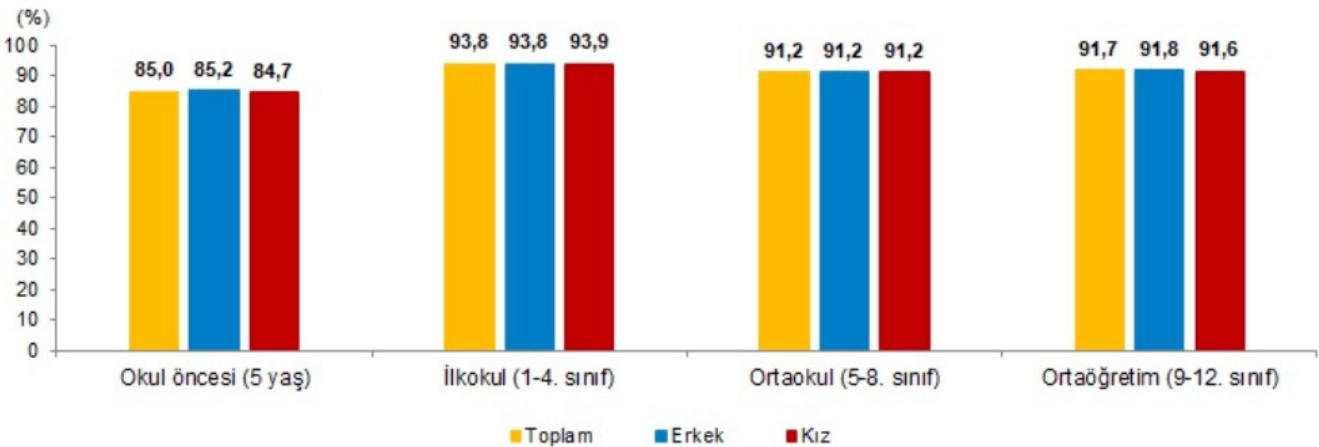
Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre 18 yaş altı tüm bireyler çocuk kabul edilmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayınlanmış 2023 yılı verilerine göre Türkiye nüfusu 85 milyon 372 bin 377 kişi iken bunun 22 milyon 206 bin 34'ünü çocuklar, çocuk nüfusun ise %51,3'ünü erkek, %48,7'sini kız çocuklar oluşturmaktadır. Nüfus projeksiyonlarına göre çocuk nüfus oranının 2030 yılında %25,6, 2040 yılında %23,3, 2060 yılında %20,4 ve 2080 yılında %19,0 olacağı öngörülmektedir. Bu oranlardaki azalma, nüfus yapısındaki yaşlanma ve demografik değişikliklerin bir yansıması olarak dikkat çekmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı örgün eğitim istatistiklerine göre okul öncesi eğitim seviyesinde 5 yaş net okullaşma oranının, 2021/22 öğretim yılında

%81,6 iken 2022/'23 öğretim yılında %85,0 olduğu, ilkökul seviyesinde net okullaşma oranı 2022/'23 öğretim yılında %93,8, ortaokul seviyesinde net okullaşma oranı %91,2 ve ortaöğretim seviyesinde net okullaşma oranı %91,7 olduğu görülmektedir. Bu veriler, Türkiye'de çocukların eğitimdeki genel durumunu ve okullaşma oranlarını göstermekle birlikte çeşitli engellerin bulunduğu ve politika yapıcılar için önemli olan bölgesel farklılıkları içermemektedir.

Mevcut durumda, çocuk nüfusunun önemli bir kısmı eğitim almaktadır. Ancak, eğitimde eşitsizlikler ve sosyal sorunlar gibi zorluklar, tüm çocukların eğitim ve gelişim fırsatlarına eşit erişim sağlamasını engellemektedir. Bu bağlamda, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve çocukların eğitimdeki fırsat eşitliği, toplumun geleceği için kritik önem taşımaktadır.

Türkiye'nin çocuk nüfusu ve eğitimdeki mevcut durumu göz önünde bulundurulduğunda; Türkiye'nin geleceğini şekillendirecek olan çocukların eğitimine yönelik adımlar, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasıyla başlamalıdır. Dezavantajlı bölgelerde ve kırsal alanlarda eğitim altyapısının güçlendirilmesi, gezici anaokulları ve uzaktan eğitim teknolojilerinin etkin kullanımıyla desteklenmelidir. Ailelere yönelik bilinçlendirme kampanyaları aracılığıyla okul öncesi eğitimin önemini altı çizilirken, bu süreçte ebeveynlerin aktif katılımı teşvik edilmelidir. Bu adımlar, yalnızca bireylerin değil, toplumun da refahını artıracak bir yatırım olarak görülmeli ve tüm çocuklar için eşit eğitim fırsatlarına ulaşmayı hedefleyen bir devlet politikası haline getirilmelidir.

Grafik 1. Eğitim Seviyesi ve Cinsiyete Göre Net Okullaşma Oranı

Ortaöğretim tamamlama oranı %77,9 olup, özellikle ergenlik dönemindeki çocukların eğitimden kopması önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. 13-17 yaş grubundaki çocukların yarısından fazlasının sınav kaygısı yaşamaması, rekabetçi eğitim sisteminin psikolojik etkilerini gözler önüne sermektedir. Eğitimden kopma nedenleri incelenirken müfredatın içeriği, okul çevresi ve psikolojik faktörler dikkate alınmalıdır. Ayrıca, 2022-2023 döneminde 437 bin 169 öğrencinin örgün eğitimi bırakması, eğitim sisteminin niteliği konusunda endişeler doğurmaktadır.

Eğitim hakkı; engelli, çalışan, cezaevindeki, mülteci veya azınlık gruplara mensup çocuklar açısından ayrı değerlendirilmesi gereken geniş bir kavramdır. Özel eğitim alanındaki yetersizlikler, engelli çocukların eğitim hakkına erişimini engellemektedir. 472 bin 686 öğrenci özel eğitim kurumlarında eğitim görmekte olup, bu okulların fiziki şartları ve uzman personel eksikliği nedeniyle çocuklar eğitimden mahrum kalmaktadır. Mevsimlik tarım işçisi olarak çalışan çocuklar ve sokakta çalışan çocuklar ise eğitim sistemine dâhil olma konusunda büyük zorluklar yaşamaktadır ve okul devamlılıkları ciddi bir sorun teşkil etmektedir.

Eğitimi yarıda bırakan öğrencilerin durumu ve dezavantajlı grupların eğitim hakkına erişimindeki sorunlar göz önünde bulundurulduğunda, eğitim hakkına erişimini artırmak için, psikososyal destek, kapsayıcı eğitim modelleri ve mesleki eğitimin güçlendirilmesi gibi bütüncül politikaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Ortaöğretim düzeyinde okul terklerini önlemek amacıyla, okul psikologları ve rehberlik hizmetleri yaygınlaştırılmalı, öğrencilerin sınav kaygısı, ailevi sorunlar ve sosyal çevre baskılarıyla baş etmelerine destek sağlayacak psikososyal programlar ulusal müfredata entegre edilmelidir. Engelli çocuklar, mevsimlik işçi ailelerinin çocukları, mülteciler ve azınlık grupları için esnek eğitim modelleri oluşturularak, uzaktan eğitim, hibrit sistemler ve mobil eğitim birimleri gibi yenilikçi yöntemler devreye sokulmalı; okulların fiziki altyapısı ve uzman personel kapasitesi artırılmalıdır. Ayrıca, mesleki eğitim programları öğrencilerin yetenek ve ilgi alanlarına uygun şekilde çeşitlendirilerek, işgücü piyasası talepleriyle uyumlu hale getirilmelidir. Bu politikalar, yalnızca bireysel başarıyı değil, toplumsal kalkınmayı da destekleyecek bir eğitim reformu anlayışının parçası olmalıdır.

2) ÇOCUK YOKSULLUĞU

Yoksulluk, yalnızca ekonomik göstergelerle açıklanamayacak kadar çok boyutlu bir olgu olup, bireylerin hayatlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan fırsat ve olanaklardan yoksun kalmalarını ifade etmektedir. Toplumun her kesimini etkilemekle birlikte, yoksulluk özellikle dezavantajlı gruplar arasında yer alan çocukları daha derin bir şekilde etkilemektedir. Küresel bir sorun olan yoksulluğun; çocukların sağlığı, eğitimi, sokakta yaşamaları, çalıştırılmaları, suça yönelmeleri, ihmal ve istismar edilmeleri, dışlanmaları gibi pek çok olumsuz sonuç doğurduğu tartışmasız bir gerçektir. Bu durumlar, çocukların bireysel gelişimlerinin yanı sıra toplumsal kalkınma açısından da ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Oysa toplumların geleceğini inşa eden çocukların, kaliteli bir eğitim ve sağlıklı bir yetiştirilme sürecinden geçmesi, bireysel ve toplumsal gelişimin yanı sıra sürdürülebilir kalkınmanın da temel itici gücünü oluşturmaktadır.

Yoksulluğun çocuklar üzerindeki etkileri oldukça kapsamlıdır ve bu etkiler düşük eğitim düzeyi, kötü sağlık koşulları, erken yaşta hamilelik, madde bağımlılığı, suç işleme, anti-sosyal davranışlar, düşük gelir, işsizlik ve uzun süreli sosyal yardıma bağımlılık gibi sorunlar olarak sıralanabilir. Bununla birlikte, yoksulluğun çocuklar üzerindeki etkileri bunlarla sınırlı kalmamakta, çocukların ihmal ve istismara uğramalarına, ayrımcılıkla karşılaşmalarına, kaçırılmalarına ve toplumdan dışlanmalarına da yol açabilmektedir. Yoksulluk, çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişim süreçlerini derinden etkileyerek, gelecekteki yaşam şanslarını önemli ölçüde azaltmaktadır.

Yoksulluğun çocuklar üzerindeki en yaygın ve bilinen etkilerinden biri, beslenme yetersizliğidir. Yetersiz besin alımı, özellikle annelerin gebelik sürecinde yeterince beslenememesi ile düşük doğum ağırlıklı bebeklerin dünyaya gelmesine neden olmaktadır. Özellikle protein, vitamin ve mineral eksiklikleri, çocukların zihinsel ve psikomotor gelişiminde gerilemeye ve IQ seviyelerinde düşüklüğe neden olabildiği gibi ciddi beslenme yetersizlikleri ise çocuk ölümlerine dahi yol açabilmektedir. Ayrıca, yoksulluk sebebiyle sağlıklı evlerde yaşayan çocuklar, diyare ve hepatit gibi çeşitli bulaşıcı hastalıklarla karşı karşıya kalabilmektedir. Kirli su, hijyen eksikliği ve uygun

sanitasyon koşullarının sağlanamaması, dünya genelinde her gün beş yaş altındaki birçok çocuğun hayatını kaybetmesine neden olmaktadır. Hijyen ve sanitasyon yetersizlikleri, çocukların hem fiziksel hem de bilişsel gelişimini olumsuz etkileyerek, uzun vadede toplumsal kalkınma üzerinde de derin izler bırakmaktadır.

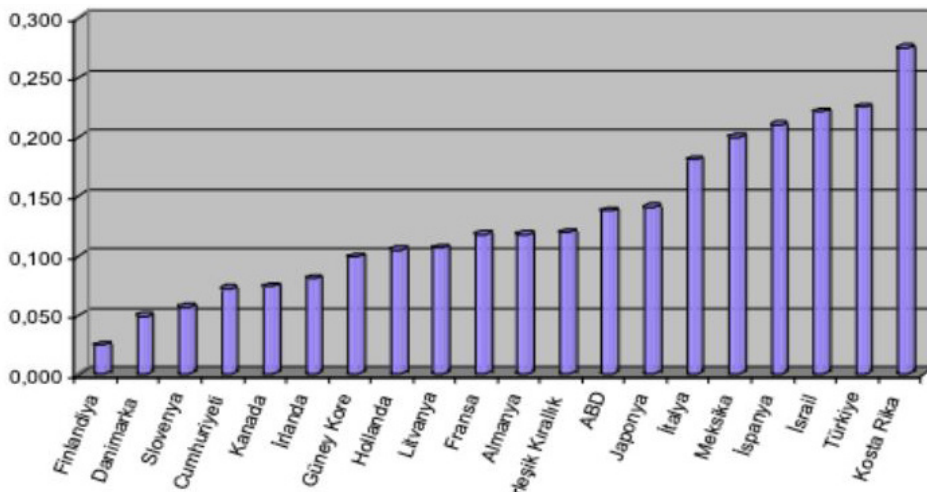
Yoksulluk, çocukların hem bedensel hem de zihinsel gelişimlerini olumsuz etkilerken, psiko-sosyal sorunlar yaşamalarına da zemin hazırlamaktadır. Yapılan araştırmalar, yoksul ailelerin çocuklarında saldırganlık, hiperaktivite ve huzursuzluk gibi davranışların yaygın olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, yoksul çocuklar arasında depresyon ve intihar girişimleri, daha iyi ekonomik koşullarda yaşayan akranlarına göre belirgin ölçüde daha yüksektir. Bu durum, yoksulluğun çocukların ruh sağlığı üzerindeki derin etkilerini ve sosyal çevre ile psikolojik refah arasındaki ilişkiyi net bir şekilde gözler önüne sermektedir.

Yoksulluğun çocuklar üzerindeki bir diğer önemli etkisi, çocuk işçiliğinin yaygınlaşmasıdır. Yoksulluk, çocukları erken yaşta çalışma hayatına iten en temel etkenlerden biridir. Ekonomik zorluklar nedeniyle çocuklar, ailelerine maddi katkı sağlamak amacıyla genellikle eğitimden uzaklaşarak çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu durum, çocukların fiziksel ve psikolojik sağlıklarını tehlikeye atarken, onları ihmal ve istismara açık hale getirmektedir. Ayrıca, iş kazaları, kötü çalışma koşulları ve kötü madde kullanımı gibi

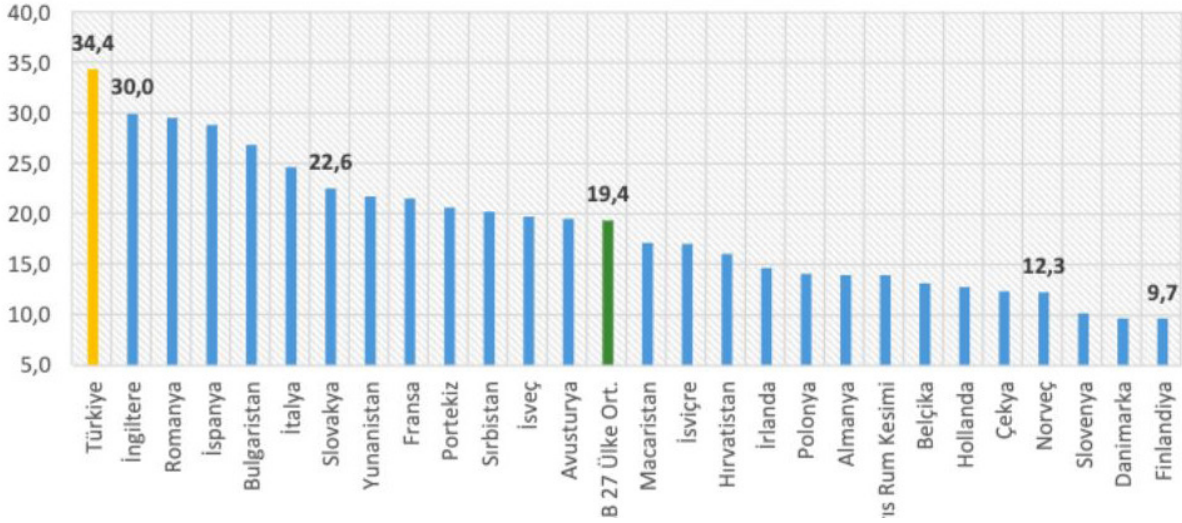
risklerle karşı karşıya kalan çocuk işçiler, yaşam boyu sürebilecek sağlık sorunları ve travmalarla mücadele etmek zorunda kalabilirler. Çocuk işçiliği, çocukların eğitim hakkını ve sağlıklı gelişimlerini ciddi şekilde engelleyerek toplumsal kalkınmayı da olumsuz yönde etkilemektedir.

Grafikte görüldüğü gibi, çocuk yoksulluğu oranı en düşük olan ülkeler sırasıyla Finlandiya (0,024), Danimarka (0,048) ve Slovenya (0,056) iken; çocuk yoksulluğu oranı en yüksek olan ülkeler ise Kosta Rika (0,274), Türkiye (0,224) ve İsrail (0,220) şeklindedir. Ailelerin yaşadığı yoksulluk, çocukların temel ihtiyaçlarını karşılayamamalarına yol açarak çocuk yoksulluğunu derinleştirmekte ve bu durum, çocukların eğitim yerine çalışma hayatına itilmesine neden olmaktadır. Sonuç olarak, ailelerdeki yoksulluk, çocuk işçiliğinin artmasında önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmakta ve çocukların hem fiziksel hem de zihinsel gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir.

AB ülkeleri ile kıyaslandığında, Türkiye'deki çocuk yoksulluğunun ciddiyeti, bu sorunun kamu politikası açısından bir öncelik olması gerektiğini daha net bir şekilde göstermektedir. AB ülkeleri arasında en yüksek çocuk yoksulluğu oranına sahip olan Türkiye'de, bu oran %30'un üzerindedir. Bu önemli fark, Türkiye'deki çocuk yoksulluğunun boyutlarını ve toplumsal refah üzerindeki olumsuz etkilerini gözler önüne sermekte, acil ve kapsamlı müdahalelerin gereklili-

Grafik 2. Seçilmiş OECD Ülkelerinde Çocuk Yoksulluğu Oranları

Grafik 3. AB Ülkeleri Çocuk Yoksulluğu Sıralaması (2023)

ğini vurgulamaktadır. Çocukların sağlıklı gelişimi ve uzun vadeli kalkınma hedefleri açısından, çocuk yoksulluğunun azaltılmasına yönelik politikaların hızla hayata geçirilmesi elzemdir.

TEPAV tarafından yapılan çocuk yoksulluğu çalışmasına göre; 2023 yılı verilerine göre Türkiye'de 22,2 milyon çocuğun 7,6 milyonu görece yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Erken çocukluk dönemi (0-8 yaş) için bu sayı 3,5 milyon olarak kaydedilmiştir. Son sekiz yıl incelendiğinde, yoksul çocuk sayısında herhangi bir azalma görülmemiştir. Çocuk yoksulluğu oranı, yetişkin yoksulluğu oranının yaklaşık iki katına ulaşmaktadır; yetişkin yoksulluğu %17-18 civa-

rında seyrederken, çocuk yoksulluğu oranı %33-34 aralığında değişmektedir. Bu durum, yetişkinlere kıyasla çocuklar arasında daha belirgin bir eşitsizlik olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bu dönemde yetişkin yoksulluğu azalma eğilimi gösterirken, çocuk yoksulluğu oranı çocuk sayısındaki azalmaya rağmen artış göstermiştir. Bu tablo, çocuk yoksulluğunun derinlemesine ele alınması ve etkili politikaların uygulanması gerektiğini açıkça göstermektedir.

Yıllar	Türkiye Çocuk Yok. Or. (%)	AB Çocuk Yoks. Ort. (%) (27 Ülke)	Türkiye Yetişkin Yok. Or. (%)	AB Yetişkin Yoks. Ort. (27 Ülke)
2016	33,4	21,4	18,5	16,6
2017	33,0	20,0	17,8	16,2
2018	33,8	19,6	17,6	16,2
2019	33,7	18,5	17,9	16,0
2020	33,3	19,2	19,0	16,1
2021	34,3	19,5	17,9	16,2
2022	34,2	19,3	18,0	15,9
2023	34,4	19,4	18,1	15,5

Kaynak: EUROSTAT (12 Eylül 2024), Yılmaz, Tekdemir (2020 ve 2024)

Tablo 1. Türkiye ve AB Yetişkin ve Çocuk Yoksulluğu Oranları

Tablo 2. Türkiye’de Çocuk ve Yetişkin Yoksulluğu

Yıllar	Toplam Çocuk Nüfusu*	Yoksul Çocuk Nüfusu	Yoksul Çocuk Or. (%)	Yoksul Yetişkin Or. (%) (18+)	Genel Yoks. Or. (%)
2016	22.891.140	7.645.641	33,4	18,5	21,2
2017	22.883.288	7.551.485	33,0	17,8	20,1
2018	22.920.422	7.747.103	33,8	17,6	21,2
2019	22.876.798	7.709.481	33,7	17,9	21,3
2020	22.750.657	7.575.969	33,3	19,0	21,9
2021	22.738.300	7.799.237	34,3	17,9	21,3
2022	22.578.378	7.721.805	34,2	18,0	21,6
2023	22.206.034	7.629.398	34,4	18,1	21,7

* 0-17 yaş grubundaki çocukları kapsamakta, 2023 yılı EUROSTAT tanımında bizim tahminimiz

Kaynak: EUROSTAT (12 Eylül 2024), Yılmaz, Tekdemir (2020 ve 2024)

Yoksulluğun çocuklar üzerindeki derin ve çok boyutlu etkilerini göz önünde bulundurduğunda, sosyal yardımların güçlendirilmesi, çocuk işçiliğinin önlenmesi, erken çocukluk döneminde sağlık ve beslenme desteğinin yaygınlaştırılması, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve psikososyal destek hizmetlerinin artırılması gibi kapsamlı politikaların uygulanması elzemdir. Yoksul ailelere yönelik sosyal yardımlar sürdürülebilir hale getirilerek çocukların temel ihtiyaçları karşılanmalı, çocuk işçiliğine karşı etkin denetim ve hukuki yaptırımlar hayata geçirilmelidir. Ayrıca, erken çocukluk döneminde ücretsiz beslenme ve düzenli sağlık taramalarıyla büyüme ve gelişim gerilikleri önlenmeli, dezavantajlı gruplara yönelik kapsayıcı eğitim modelleri ve fiziki altyapı iyileştirmeleri hızla tamamlanmalıdır. Bu süreçte, psikososyal destek programlarıyla yoksulluk koşullarında büyüyen çocukların ruh sağlığına yatırım yapılmalı, eğitim ve sosyal becerilerle donatılarak geleceğe daha güçlü bir şekilde hazırlanmaları sağlanmalıdır. Bu politikalar, çocuk yoksulluğunu yalnızca bir ekonomik sorun olarak değil, aynı zamanda sosyal adaletsizliği gidermek için ele alınması gereken bir insan hakları meselesi olarak değerlendiren bir anlayışı yansıtmaktadır.

3) ÇOCUK İŞÇİLİĞİ

TÜİK’in 2019 yılının IV. çeyreğinde (Ekim-Kasım-Aralık) yapmış olduğu “Çocuk İşgücü Anketi”nin sonuçlarına göre Türkiye’de 5-17 yaş arasındaki 16 milyon 457 bin 720’den fazla çocuk çalışmaktadır. Çalışan çocukların %79,7’sini 15-17 yaş grubundaki çocuklar oluştururken %15,9’unu 12-14 yaş grubundaki çocuklar, %4,4’ünü ise 5-11 yaş grubundaki çocuklar oluşturmaktadır. Cinsiyete göre incelendiğinde ise çalışan çocukların %70,6’sını erkek çocukları, %29,4’ünü ise kız çocukları oluşturmaktadır.

Çalışan çocukların çalışma nedenlerine ilişkin verilere göre, çocukların %35,9’u ailelerinin ekonomik faaliyetlerine yardımcı olmak amacıyla çalışmaktadır. Bunu %34,4 ile “iş öğrenmek veya meslek sahibi olmak” ve %23,2 ile “aile gelirine katkıda bulunmak” sebepleri izlemektedir. Yoksul aileler, gelirlerinin büyük bir bölümünü temel ihtiyaçlarına harcadıkları için, çocuklarının kazandığı para, onların eğitim alması yerine daha değerli görülmektedir. Bu durum, ailelerin çocuklarını bir emek kaynağı olarak görmelerine ve onların eğitime devam etmelerini engellemelerine yol açabilmektedir. TÜİK’in “Çocuk İşgücü Araştırması”na göre, çalışan çocukların %34,3’ü eğitime devam etmemektedir. Bu veriler, çocuk işçiliğinin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda eğitim ve sosyal gelişim açısından da uzun vadeli olumsuz etkiler doğurduğunu göstermektedir.

İllegal yollarla ve kayıt dışı sektörlerde çalıştırılan çocukların fazlalığı, Türkiye'de bu sorunun derinleşmesine yol açmaktadır. TÜİK'in 2022 yılı verilerine göre, yasal olmayan yollarla çalıştırılan çocuklar, toplam çalışan çocukların %80'ini oluşturmaktadır. Bu durum, çocuk işçiliğinin denetimsizlik ve kötü çalışma koşullarının yaygın olduğu bir ortamda sürdüğünü göstermektedir. Ayrıca, 2022 yılı istatistiklerine göre Türkiye'de yoksulluk oranı %32,6 iken, çocuklar bu oranın %42,7'sini oluşturarak en büyük yoksul grup olarak tanımlanmaktadır. Bu durum, çocukların ekonomik yoksunluk nedeniyle daha savunmasız hale geldiğini ve eğitim, sağlık gibi temel haklarından mahrum kaldığını gözler önüne sermektedir.

Diğer yandan, 2012'den itibaren Suriyeli çocukların işgücü piyasasında yer alması da dikkat çekici bir gelişmedir. Geçici koruma statüsünde bulunan 12-17 yaş grubunun %20'si ücretli bir işte çalışmaktadır; bu oran 15-17 yaş aralığındaki erkek çocuklarda %48'e kadar çıkmaktadır. Ücretli işlerde çalışan çocuk sayısının artması, işyerlerinin denetim ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Özellikle okula devam etmeyen ve kayıt dışı sektörde çalışan Suriyeli çocuklar için özel programların geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, izlenmesi zor olan gezici ve geçici tarım işlerinde çalışan çocuklar için mevcut programların güçlendirilmesi ve sürdürülmesi, çocuk işçiliğiyle mücadelede önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye'de çocuk işçiliği, özellikle kayıt dışı çalışma, ekonomik yoksunluk ve dezavantajlı grupların eğitime erişimde yaşadığı sorunlarla derinleşen bir toplumsal mesele olarak varlığını sürdürmektedir. Bu sorunun çözümüne yönelik olarak, işyerlerinde kayıt dışı çocuk işçiliğini önlemek için denetimlerin artırılması ve caydırıcı yaptırımların uygulanması, çocukların eğitimde kalmasını teşvik eden sosyal yardım ve eğitim destek programlarının yaygınlaştırılması, ayrıca Suriyeli ve geçici koruma altındaki çocuklar için özel eğitim ve mesleki yönlendirme programlarının hayata geçirilmesi gerekmektedir. Denetimlerin etkinleştirilmesi ve farkındalık kampanyaları ile işverenler üzerinde baskı oluşturulurken, yoksul ailelere sunulacak maddi teşvikler ve eğitim bursları, çocukların eğitim hayatından kopmasını engelleyecek kritik adımlardır. Bununla birlikte, mülteci ve geçici koruma altındaki

çocuklar için esnek ve kapsayıcı programların geliştirilmesi, hem sosyal uyumu destekleyecek hem de çocuk işçiliğinin önlenmesine uzun vadeli katkı sağlayacaktır. Bu politikalar, çocuk işçiliğini bir insan hakları ihlali olarak ele alarak, çocukların eğitim ve sosyal gelişim hakkını güvence altına almayı hedeflemektedir.

Çocuk İşçiliğinin Yeni Yüzü: Kidfluencer

Araştırmalar, 13 yaşından küçük çocukların yer aldığı paylaşımların, çocuk içermeyen içeriklere kıyasla üç kat daha fazla izlendiğini ortaya koymaktadır. Dikkat ekonomisinde çocuklar, hem ebeveynlerin satın alma kararlarını etkileyen hem de geleceğin tüketici kitlesini oluşturan önemli bir hedef grup haline gelmiştir. Çocuk fenomenler, influencer pazarlama sektöründe 8 milyar dolarlık bir paya sahip olup, bu sektörün vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. En başarılı çocuk fenomenler (kidfluencerlar) sponsorluklar ve reklam anlaşmaları aracılığıyla yıllık 26 milyon dolara kadar kazanç elde edebilmektedir. Bu sektör, ebeveynlerin çocuklarını yetiştiren gibi giydirip konuşturarak ya da çocukları üzerinden ürün reklamları yaparak büyük gelirler elde etmelerini teşvik etmektedir. Ancak, kazanç potansiyeli yüksek olan bu ortam, çocukların istismar edilme riskini de beraberinde getirmektedir. Sonuç olarak, kidfluencerlık 21. yüzyılda çocuk işçiliğinin yeni bir biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Yapılan çalışmalar bu yeni yaklaşımın çocukların mahremiyet kaybı, finansal sömürü, ihmal ve istismar riskleriyle karşı karşıya olduğu ortaya koymaktadır. Bu durum, çocukların dijital ortamda korunması için daha sıkı denetimlerin ve yasaların gerekliliğini vurgulamaktadır.

Çocuğun korunmasında çeşitli yasal düzenlemeler olsa da çocuk işçiliğinin dijital yüzü oldukça yeni olduğundan bu alanda çocuklar korumasız durumdadır. Devletlerin, ailelerin özerklik hakkı ile kidfluencerların en yüksek yararını gözetme sorumluluğu arasında bir denge sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, sosyal medya prodüksiyonlarını kapsayan kurumsal iş yeri düzenlemeleri oluşturmalıdır. Bu düzenlemeler hayata geçirilene kadar, mevcut yasaların çocukların emek sömürsünü, dijital ihmal ve istismarı önleyecek şekilde revize edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, yeni medya platformlarının ortaya çıkması ve dijital sektörün büyümesiyle birlikte,

politika yapıcılar dijital pazarlama stratejilerini, bu pazarlamanın hedef kitlesi olan çocuklara yönelik olarak sürekli uyarlayıp güncellemelidir. Özetle, çocukların mahremiyetlerinin ihlal edilmesini önlemek, eğitim ve oyun gibi temel haklarını korumak, çocukluğun ortadan kaldırılmasını engellemek ve çocuk ihmali ile istismarını durdurmak amacıyla, hak ve ihtiyaç temelli kişisel ve yapısal çözümlerin birlikte uygulanması gerekmektedir. Bu yaklaşım, çocukların haklarını güvence altına alarak onların sağlıklı gelişimlerini desteklemeyi hedeflemelidir. Böylece, dijital çağın getirdiği zorluklar karşısında çocukların korunması ve güçlendirilmesi sağlanacaktır.

Dijital platformlarda çalışan çocuk fenomenler (kidfluencerlar), çalışma koşulları, mahremiyet hakları ve dijital güvenlik konularında yeni düzenlemeler gerektiren bir kesim olarak dikkat çekmektedir. Bu kapsamda, çocukların dijital ortamda sömürüye maruz kalmasını önlemek amacıyla çalışma saatlerini, gelir paylaşımını ve eğitim-oyun gibi temel haklarını koruyacak özel yasal düzenlemeler yapılmalı ve denetim mekanizmaları güçlendirilmelidir. Çocukların görüntülerinin izinsiz kullanımı, veri ihlallerini ve sömürüyü engellemek için mahremiyet ve dijital haklara ilişkin mevcut yasalar güncellenmeli, sosyal medya platformları çocuk içeriklerinin kontrolüne yönelik sıkı filtreleme ve onay mekanizmalarını uygulamaya koymalıdır. Ayrıca, ailelerin ve çocukların dijital haklar, güvenlik ve etik sorumluluklar konularında bilinçlendirilmesi için kapsamlı eğitim programları ve farkındalık kampanyaları düzenlenmelidir. Bu politikalar, dijital çağda çocukların haklarını güvence altına almayı, sağlıklı gelişimlerini desteklemeyi ve uzun vadeli toplumsal fayda sağlamayı hedeflemektedir.

4) ÇOCUĞA YÖNELİK ŞİDDET: İHMAL VE İSTİSMAR

Dünya Sağlık Örgütü, çocuk istismarını, çocuğun fiziksel ve psikososyal gelişimine zarar veren her türlü kötü muamele olarak tanımlamaktadır. Özellikle ebeveynler ya da bakıcılar tarafından uygulanan bu şiddet, ölüm ve uzun vadeli olumsuz sonuçlara yol açarak önemli bir halk sağlığı sorunu haline gelmiştir. Tarihsel olarak çocuk istismarı her toplumda var olmuş, ancak modern zamanlarda daha fazla gündeme

gelmiştir. İlk kez 19. yüzyılda tıbbi olarak tanımlanan çocuk istismarı, sonraki yıllarda yapılan bilimsel çalışmalarla daha iyi anlaşılmıştır. Dünya genelinde milyonlarca çocuk istismar ve ihmale maruz kalmakta, bu durum toplumsal bir problem olarak varlığını sürdürmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ise çocukların haklarını korumak amacıyla hayata geçirilmiştir. Bu sözleşme, çocukların temel haklarını koruma altına almayı ve çocukların istismarına karşı küresel düzeyde bir mücadele yürütmeyi hedeflemektedir.

Türkiye'de çocukların temel hakları, Medeni Kanun ve 03.07.2005 tarihinde kabul edilen 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile düzenlenmiştir. Bu kanunun amacı, koruma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların haklarını güvence altına alarak esenliklerini sağlamaktır. Çocukların yaşama, gelişme, korunma ve katılım hakları ile ilgili koruyucu ve destekleyici tedbirler, danışmanlık, eğitim, bakım ve sağlık hizmetleri de bu kanun kapsamında yer almaktadır.

Türk Ceza Kanunu, çocuk istismarı ve ihmali tanımlamak amacıyla çeşitli düzenlemeler içermekte olup, "kötü muamele", "çocukların cinsel istismarı", "reşit olmayanla cinsel ilişki" ve "cinsel taciz" gibi suçları tanımlamaktadır. Bu suçların cezaları, penetrasyon durumu, cebir veya tehdit varlığı gibi faktörlere göre belirlenmektedir. 15 yaş sınırı kabul edilerek, 15-18 yaş aralığındaki çocuklar için çocuk istismarı suçları şikâyete bağlı olarak değerlendirilmektedir. Diğer bir ifadeyle, 15 yaşın altındaki çocuklarla ilgili suçlarda, bu suçların mağdurları olan çocukların şikâyeti olmaksızın dava açılabilir. Ancak, 15 yaş ve üzerindeki çocuklar için şikâyet aranmaktadır. Bu düzenlemeler, çocukların korunmasını sağlamak amacıyla, yaşlarına ve mağduriyetlerine göre farklı cezai sorumluluklar ve uygulamalar öngörmektedir.

Ancak, bu yasal düzenlemelere rağmen çocuklar hala şiddet ve istismara maruz kalmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2017 raporuna göre, her yıl 15 yaş altı yaklaşık 41 bin çocuk cinayete kurban gitmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'nun yayımladığı çalışmada ise her 7 dakikada bir gencin şiddet sonucunda öldüğü belirtilmektedir. Ayrıca, dünya genelinde 2-4 yaş aralığındaki çocukların dörtte üçü, yani yaklaşık 300 milyon çocuk, evlerinde

ebeveynleri veya bakım veren kişiler tarafından psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalmaktadır.

Dünyada ve Türkiye'de çocuğa yönelik istismar, yaygın bir toplumsal sorun olarak görülmekte ve önlenmesi gereken bir durumdur. Ege Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi tarafından 2009-2010 yılları arasında gerçekleştirilen bir çalışmada, istismar tanısı alan 89 çocuğun incelenmesi sonucunda, çocukların %24,7'sinin fiziksel istismara, %49,4'ünün cinsel istismara, %11,2'sinin duygusal istismara ve %14,6'sının ihmale maruz kaldığı belirlenmiştir. İstismar türüne göre cinsiyet dağılımı incelendiğinde, fiziksel istismara maruz kalan çocukların kız ve erkek cinsiyetlerinde eşit oranda olduğu, ancak cinsel istismara uğrayanların %56,8'inin kız olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, fiziksel istismarın %66,7'sinin baba tarafından ve cinsel istismarın %59,1'inin ise yabancı bir kişi tarafından gerçekleştirildiği saptanmıştır.

Çocuğa yönelik istismar, çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. Genel olarak, bu istismar türleri dört ana başlık altında toplanmaktadır: fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ekonomik istismar. Fiziksel istismar, sarsılmış bebek sendromu ve Münchausen sendromu gibi durumları da kapsar. Ayrıca, ensest de cinsel istismarın bir türü olarak değerlendirilmektedir.

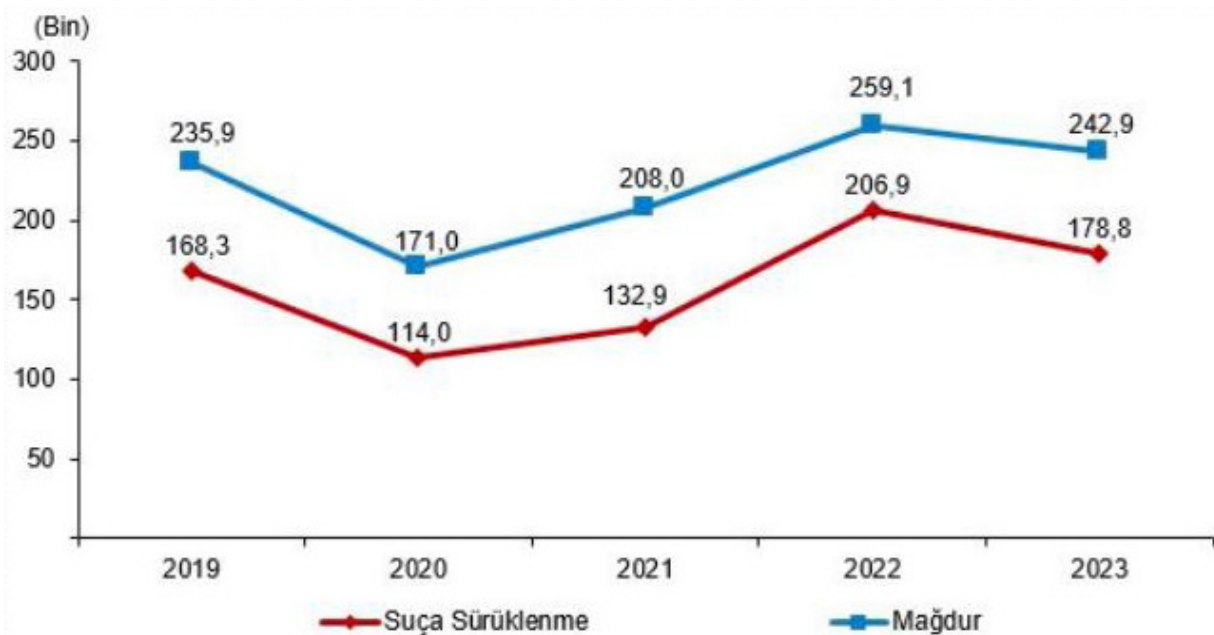
Dünya Sağlık Örgütü'nün bildirimlerine göre, dünya genelinde erişkinlerin yaklaşık %25'i ço-

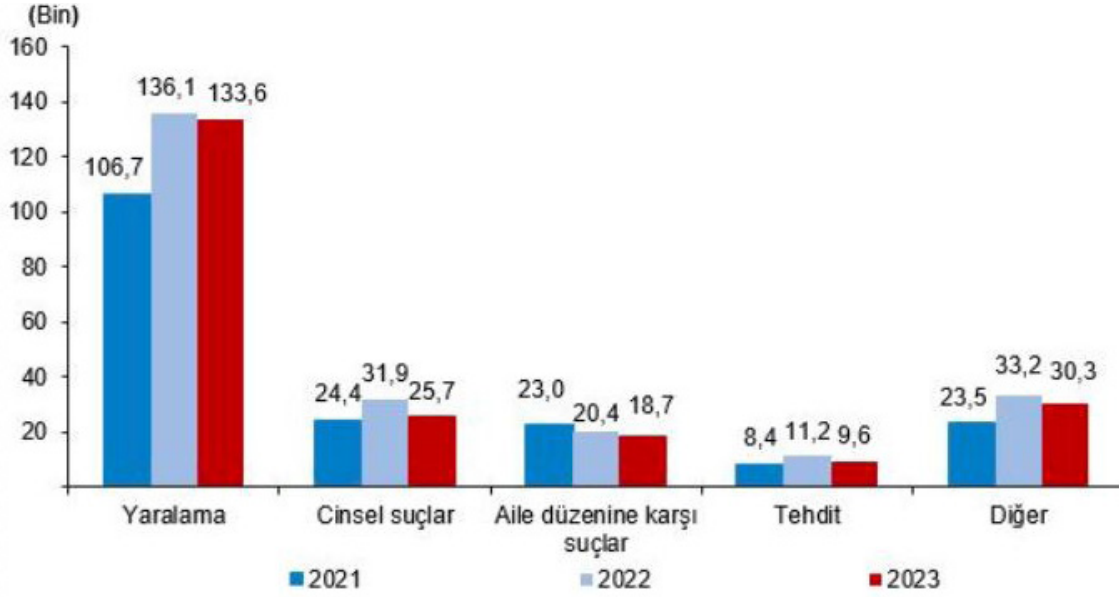
cukluk dönemlerinde fiziksel istismara maruz kalmıştır. Ayrıca, kadınların %20'si ve erkeklerin %8'i çocukken cinsel istismar yaşamıştır. Her yıl dünya genelinde 15 yaş altındaki yaklaşık 31.000 çocuğun istismar nedeniyle hayatını kaybettiği rapor edilmiştir. Türkiye'de UNICEF'in 2010 yılında gerçekleştirdiği bir araştırmaya göre, 7-18 yaş grubu çocuklar arasında duygusal istismar %51, fiziksel istismar %43 ve cinsel istismar %3 oranında tespit edilmiştir.

Yapılan akademik araştırmalar incelendiğinde, çocukların en çok fiziksel ve duygusal istismara maruz kaldığını ve ebeveynlerin çocuklarını cezalandırmak için sıklıkla fiziksel şiddet kullandığını göstermektedir. Duygusal ihmal ve istismar genellikle diğer istismar türleriyle birlikte ortaya çıkmakta ve etkileri genellikle geç dönemde fark edilmektedir. Bu nedenle, araştırmalar çoğunlukla diğer istismar türlerine odaklanmakta, bu da duygusal istismarın tanınmasını zorlaştırmaktadır. Risk gruplarının belirlenmesi, bu gruplara ulaşılması ve gerekli sosyal destek ile eğitimin sağlanabilmesi için fiziksel ve duygusal istismar konularında daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

TÜİK'in "Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2023" verilerine göre güvenlik birimlerine getirilen çocukların %45,2'sini mağdur çocuklar oluşturmaktadır.

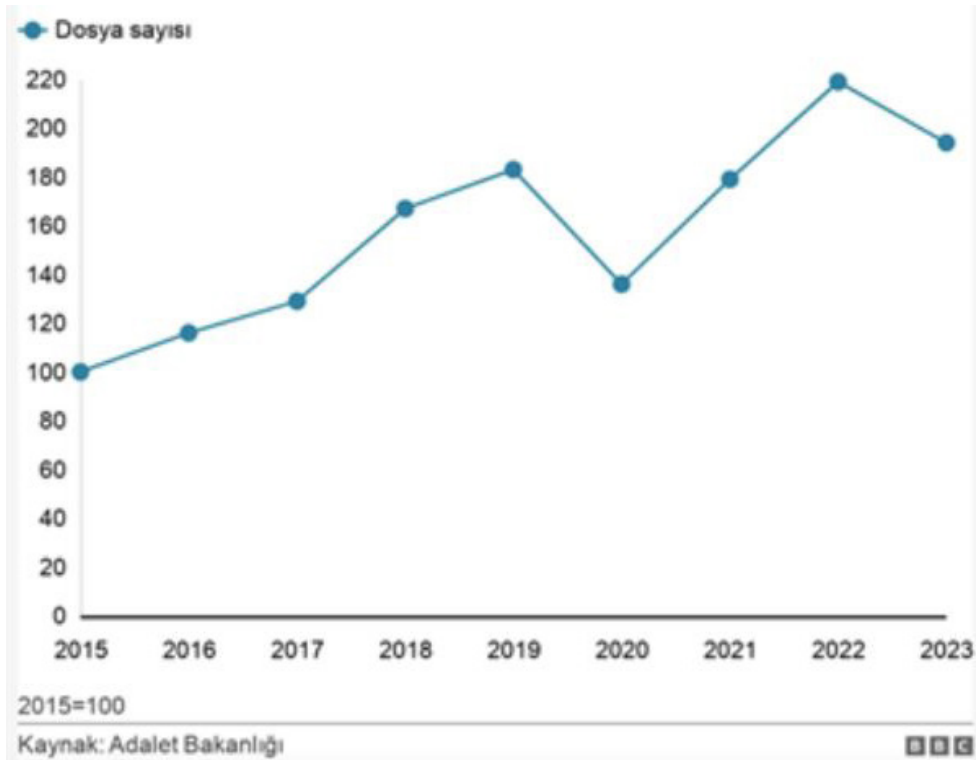
Grafik 4. Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri

Grafik 5. Suç mağduru çocukların mağduriyet türüne göre karıştığı olay sayısı, 2021-2023

İstatistiklere göre, 2023 yılında 25 bin 685 çocuk cinsel suç mağduru olarak kaydedilmiş, 2022 yılında ise bu sayı 31 bin 890 olarak kayıtlara geçmiştir. 2021 yılında ise cinsel suç mağduru olan çocuk sayısı 27 bin 739'du. Yani son üç yılda toplam 85 bin 314 çocuk cinsel suçlardan mağdur olduğu iddiasıyla güvenlik birimlerine getirilmiştir.

Adalet Bakanlığı verilerine göre, Türkiye genelinde başsavcılıklar tarafından çocukların cinsel istismarına ilişkin açılan dosya sayısı 2015 ile 2023 yılları arasında yaklaşık iki katına çıkmıştır. 2023 yılında yürütülen 66 binden fazla soruşturmanın her birinde en az bir çocuk mağdur olarak yer almıştır.

Grafik 6. Çocukların Cinsel İstismarı: Cumhuriyet başsavcılıklarında açılan dosya sayısının değişimi

Bu bilgilerden de görüleceği gibi çocuk istismarı ve ihmali, dünya genelinde milyonlarca çocuk ve aileyi etkileyen ciddi bir toplumsal sorundur. İstismar, çocukların bilişsel, duygusal, fiziksel ve sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkileyerek kalıcı hasarlar bırakabilmektedir. Bu nedenle istismarın önlenmesi için atılması gereken adımlar aşağıda listelenmiştir.

- İstismarın neden olan etkenlerin belirlenmesi ve bu doğrultuda çözüm önerileri üretilmelidir.
- İstismar, çok yönlü olarak pediatrist, psikolog, danışman, öğretmen, sosyal hizmet uzmanı gibi uzmanlar tarafından ele alınmalıdır.
- Toplum, çocuk hakları ve istismar konusunda bilinçlendirilmelidir.
- Medya, kamu spotları aracılığıyla istismara yönelik toplumsal farkındalık yaratmalıdır.
- Çocuklara yaş ve gelişim düzeylerine uygun cinsel istismar farkındalık eğitimleri verilmelidir.
- Çocuklara "hayır" deme becerisi kazandırılmalı ve bedensel sınırlarını algılamaları öğretilmelidir.
- Aile danışmanlık hizmetleri sunulmalıdır.
- İstismara karşı devlet politikaları geliştirilmeli ve gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- Çocuk izlem merkezleri kurulmalı ve kolluk kuvvetleri ile sağlık çalışanlarının görev tanımları yönetmeliklerle düzenlenmelidir.
- Şiddet ve istismarın tespiti, bildirimi, sevki ve yargı süreçleri gözden geçirilmelidir.
- İnternet kullanımında çocukları korumaya yönelik standartlar geliştirilmelidir.
- İstismara uğrayan çocuklara tıbbi ve psikolojik destek vakit kaybetmeden sağlanmalıdır.
- Mağdur çocukların mahkeme süreçlerinde sanıkla yüz yüze gelmeleri engellenmelidir.
- Görüşmeler uzmanlar tarafından yapılmalı, çocuklar yargılanmadan ve korkutulmadan dinlenilmelidir.

Bununla birlikte daha önce farklı partiler ve milletvekilleri tarafından;

- Son yıllarda kaç çocuk istismarı vakası yaşanmıştır ve yıllara, şehirlere göre dağılımı nasıldır?
- Son yıllarda çocuk istismarı başta olmak üzere çocuğa yönelik şiddet dolayısıyla hastaneye başvuran 18 yaş altı kişi sayısı kaçtır?
- Kaç çocuk gebelik dolayısıyla sağlık birimlerine başvurmuştur?
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının müdahil olduğu dava sayısı nedir?
- Bakanlık tarafından cinsel istismar mağduru çocuk ve ailelere hangi destekler verilmektedir?
- Bakanlık tarafından cinsel istismarı önlemek amacıyla hangi çalışmalar yapılmaktadır?
- Çocuk istismarı faillerine yönelik "iyi hal indrimi" kararının benzer davalarda emsal oluşturmaması için bir önlem alınmış mıdır?
- Çocuk istismarı ve cinsel saldırı sonrası bakanlık korunması altında olan kaç çocuk bulunmaktadır?
- Çocuk istismarı gibi hassas konularda yargılama süreçlerindeki bürokratik işlemlerin mağdurlar açısından azaltılması adına bir çalışma yapılmakta mıdır?

konularında verilen soru önergeleri ya cevapsız kalmış ya da genel geçer cevaplar verilerek doğrudan rakamlara ilişkin bir bilgilendirme yapılmamıştır.

Bu tür soru önergelerinin cevapsız kalması veya genel cevaplarla geçiştirilmesi, çocuk istismarı gibi ciddi ve hassas konularda şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından ciddi bir sorun oluşturmaktadır. Çocuk istismarı ve buna bağlı şiddet olaylarının raporlanması, verilerle izlenmesi, bu konuda yapılan çalışmaların denetlenmesi ve politika geliştirilmesi büyük önem taşır. Bu sorulara verilecek açık ve somut yanıtlar, hem toplumsal farkındalığı artırmaya hem de politika geliştiricilere gerekli verileri sunmaya yardımcı olur.

Bu bağlamda, yukarıda belirtilen soruların cevapsız kalması, önemli sorunları gözler önüne serdiği gibi yapılacaklar konusundaki öncelikler hakkında bilgi vermektedir. Çocuk istismarıyla mücadelede etkili politikalar geliştirilmesi için veri eksikliği ve şeffaflık sorunu öncelikli olarak ele alınmalı; vakaların yıllara ve bölgelere göre raporlanması, istismarın yaygınlığını ve mevcut politikaların etkinliğini değerlendirmek için zorunludur. Hastanelere başvuran 18 yaş altı bireyler ve cinsel istismara maruz kalan çocuklara sunulan sağlık ve sosyal hizmetlerin etkililiğine dair eksik veriler giderilmeli, bu alanlarda ihtiyaç odaklı çalışmalar teşvik edilmelidir. Ayrıca, failerin cezalandırılmasında "iyi hal indirimi" gibi uygulamalar gözden geçirilmeli, hukuki düzenlemeler mağdur çocukların haklarını güvence altına alacak şekilde güçlendirilmelidir. Yargı süreçlerinde çocukların ikinci bir travma yaşamaması için bürokratik engeller azaltılmalı ve mağdur odaklı bir yaklaşım benimsenmelidir. Bu önlemler, çocukların korunmasına yönelik daha etkili ve somut adımlar atılmasını sağlayacaktır.

5) ÇOCUK KAYIPLARI

TÜİK'in 2016 yılında yayımladığı verilere göre, 2008 – 2016 yılları arasında Türkiye'de kaybolan çocuk sayısı 104.531 olarak kaydedilmiştir. Ancak, 2016-2023 yılları arasında kaç çocuğun kaybolduğuna ve bu çocuklardan kaçının bulunabildiğine ilişkin herhangi bir güncel istatistik mevcut değildir. Ayrıca, TÜİK bu dönemden itibaren kayıp çocuklarla ilgili verileri kamuoyu ile paylaşmamaktadır. Bu eksiklikler, kaybolan çocukların durumunu izlemek, bu olayların önlenmesine yönelik stratejiler geliştirmek ve toplumda bu konuda farkındalık yaratmak açısından zorlayıcıdır. TÜİK'in kayıp çocuklarla ilgili verileri paylaşmaması, bu sorunun daha fazla gündeme getirilmesini ve bu alanda daha fazla önlem alınmasını engellemektedir.

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi (DMM), "Türkiye'de resmi rakamlara göre yılda 10 binden fazla çocuk kayboluyor" iddiasının doğru olmadığını, iddia edilenin aksine Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) veya başka bir devlet kurumu tarafından, 'kayıp çocuk sayısı' ile ilgili şu ana kadar herhangi bir istatistik yayınlanmadığını belirten bir açıklama yapmıştır. TÜİK'in açıkladığı verilerin,

güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri kapsamında, hakkında kayıp müracaatı yapıp daha sonra bulunan çocukların istatistiksel verilerini içerdiğini, dolayısıyla her yıl 10 binlerce çocuğun kaybolduğu ve bulunmadığı iddialarının gerçeği yansıtmadığını ifade etmişlerdir.

2010 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM), "Kayıp çocuklar başta olmak üzere çocukların mağdur olduğu sorunların araştırılması" amacıyla bir araştırma komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon, kayıp çocuklar ve çocuk mağduriyeti konusunda kapsamlı bir inceleme yaparak çeşitli saptamalarda bulunmuş ve sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirmiştir. Ancak, komisyonun hazırladığı raporda yer alan bu bulgulara ve çözüm önerilerine rağmen, izleyen yıllarda somut adımların atılmadığı ve sorunların çözümü konusunda yeterli gelişmelerin kaydedilmediği görülmektedir.

Bununla birlikte daha önce farklı partiler ve milletvekilleri tarafından,

- Çocukların kaybolmasına yönelik TÜİK adli istatistik verileri neden 8 yıldır yayınlanmamaktadır?
- Kaybolan çocuklarla ilgili adli istatistik yayımlamaktan vazgeçilmesinin nedeni nedir?
- 2016 yılından bugüne kadar kayıp ve kaçırılma konuları ile ilgili güvenlik birimlerine bildirilen çocuk sayısı nedir? Kaybolan ya da kaçırılan bu çocukların kaçısı bulunarak ailesine teslim edilmiş, kaçısı hayatını kaybetmiş, kaçısı ile ilgili herhangi bir sonuç alınamamıştır?
- Bu dönem içinde kaybolan/kaçırılan çocukların yaş ve cinsiyet dağılımı nedir?
- 2008 ve 2016 yılları arasında kaybolan 104 bin 531 çocuktan kaçısı bulunmuş ve ailelerine teslim edilmiştir?
- Kayıp çocukların önüne geçilmesi için Bakanlık tarafından yapılan herhangi bir çalışma var mıdır?
- Kayıp ve kaçırılma sonrasında suçla karışan çocuk sayısı nedir ve suç türlerine göre dağılımları nelerdir?

- Kayıp ve kaçırılma sonrası bulunan çocukların kaçına ilgili bakanlıklar tarafından psikolojik destek verilmiştir?
- 6 şubat 2023 depreminde kaybolan çocuk sayısı nedir?

konularında verilen soru önergeleri ya cevap-sız kalmış ya da genel geçer cevaplar verilerek doğrudan rakamlara ilişkin bir bilgilendirme yapılmamıştır.

Türkiye'de kaybolan çocuklarla ilgili etkili politikaların geliştirilebilmesi, veri üretimi ve bu verilere erişim sorunlarının giderilmesine bağlıdır. Bu sorunlar çözülmeden kapsamlı ve etkili bir strateji oluşturmak mümkün görünmemektedir. Diğer yandan, uluslararası örneklerle bakıldığında, ABD, İngiltere ve Kanada gibi ülkeler, hükümetler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliğiyle başarılı sistemler ve politikalar geliştirmiştir. Bu ülkelerde uygulanan yaklaşımlar, kaybolan çocuk vakalarına daha etkin çözümler üretilmesini sağlamaktadır. Türkiye'nin de bu başarılı uygulamalardan faydalanarak kendi stratejilerini geliştirmesi, kaybolan çocuklar konusundaki politikaların güçlendirilmesine katkı sağlayabilir.

Türkiye'de kaybolan çocuklar sorununa yönelik çözüm önerileri, kapsamlı ve çok yönlü bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Bu bağlamda öne çıkan bazı temel çözüm önerileri şunlardır:

Türkiye'de kaybolan çocuklar sorununa yönelik çözüm önerileri, kapsamlı ve çok yönlü bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Bu bağlamda öne çıkan bazı temel çözüm önerileri şunlardır:

- 1. Ulusal Acil Uyarı Sisteminin Kurulması:** AMBER Alert gibi uluslararası başarılı örneklerden ilham alınarak, kaybolan çocuk vakalarına hızlı ve etkili müdahale edebilmek amacıyla bir ulusal acil uyarı sistemi oluşturulmalıdır. Bu sistem, medya, telekomünikasyon şirketleri, güvenlik birimleri ve sivil toplum kuruluşlarıyla entegre çalışarak geniş çaplı bir bilgilendirme ağı kurmalıdır.
- 2. Veri Toplama ve Analiz Kapasitesinin Geliştirilmesi:** Kaybolan çocuk vakalarına dair ulusal düzeyde veri toplama ve analiz sistemlerinin güçlendirilmesi gereklidir. Bu sistem,

kaybolan çocukların profillerini, kaybolma nedenlerini ve vakaların çözüm süreçlerini detaylı şekilde analiz ederek önleyici politikalar geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

3. Toplumsal Farkındalık Kampanyaları: Kaybolan çocuklar konusunda toplumun bilinçlendirilmesi ve duyarlılığının artırılması için sürdürülebilir farkındalık kampanyaları düzenlenmelidir. Eğitim kurumları, medya ve sivil toplum kuruluşları işbirliğiyle sürekli gündemde tutulması gereken bu kampanyalar, toplumun tüm kesimlerini harekete geçirecek şekilde tasarlanmalıdır.

4. Uluslararası İşbirliği ve Entegrasyon: Kaybolan çocuklar konusundaki ulusal stratejiler, uluslararası işbirlikleri ile desteklenmelidir. Türkiye, uluslararası kayıp çocuk ağlarına katılım sağlayarak sınır ötesi vaka yönetimini güçlendirmeli ve küresel en iyi uygulamaları benimsemelidir.

5. Teknoloji ve Sosyal Medyanın Etkin Kullanımı: Kaybolan çocukların bulunmasında yapay zeka destekli görüntü tanıma sistemleri ve sosyal medya platformları gibi teknolojik çözümler kullanılmalıdır. Özellikle sosyal medya, hızlı bilgi yayılımı sağlayarak kaybolan çocukların bulunmasına yardımcı olabilir.

6. Hukuki Düzenlemeler ve Cezai Yaptırımlar: Kaybolan çocuklarla ilgili suçlar karşısında yasal düzenlemeler güçlendirilmelidir. Çocuk kaçırma ve insan kaçakçılığı gibi suçlar için caydırıcı yaptırımlar artırılmalı ve mevcut hukuki çerçeve güncellenmelidir.

7. Kurumlar Arası Koordinasyon ve Kapasite Geliştirme: Kaybolan çocuk vakalarıyla ilgilenen kurumlar arasında işbirliği ve koordinasyon güçlendirilmelidir. Aynı zamanda, bu alanda çalışan personelin eğitimine önem verilerek, kapasite geliştirme programları uygulanmalıdır.

8. Önleyici Tedbirler ve Risk Değerlendirme Sistemleri: Risk altındaki çocukların erken tespit edilmesine yönelik kapsamlı risk değerlendirme sistemleri oluşturulmalıdır. Aileler ve okullara yönelik bilinçlendirme programları da bu çerçevede düzenlenmelidir.

Ulusal ve uluslararası düzeyde atılacak bu adımlar, kaybolan çocuk vakalarının önlenmesi ve çözüme kavuşturulmasında etkili olacaktır.

6) KIZ ÇOCUK EVLİLİKLERİ

Evlenme istatistiklerine göre 16-17 yaş grubunda olan kız çocuklarının resmi evlenmelerinin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı 2002 yılında %7,3 iken bu oran 2023 yılında %1,9'a düştüğü görülmektedir. Diğer taraftan, aynı yaş grubunda olan erkek çocukların resmi evlenmelerinin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı 2002 yılında %0,5 iken bu oran 2023 yılında %0,1 olduğu görülmüştür.

Bu oran ilk bakışta düşük gibi görünse de, verinin sunuluş şekli itibarıyla eksiklikler bulunmaktadır. "%2" oranı, on binden fazla kız çocuğunun evliliğine karşılık gelmektedir ve bu yalnızca 16 ve 17 yaşındaki kız çocuklarının resmi olarak evlendiği durumları kapsamaktadır. Diğer bir ifadeyle, yasalar gereği 16 yaşından küçük çocukların evlendirilememesinden dolayı, 16 yaş altındaki çocuk evlilikleri sıfır olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, 16-17 yaş grubunda resmi nikâhla kayıtlı olmayan evlilikler bu rakama dâhil edilmemiştir. Yapılan araştırmalara göre, 2002-2013 yılları arasında mahkeme kararıyla yaşı büyütülerek evlendirilen 18 yaş altındaki kişilerin sayısı 10.237'dir. Bu kişilerin 362'si erkek, 9.875'i ise kız çocuklarıdır. Başka bir deyişle, kız çocukları erkek çocuklara kıyasla 27 kat daha fazla yaşları büyütülerek evlendirilmektedir. Çocuk evliliklerine dair toplumun bakış açısı kadar, devletin bu konuyu ele alma biçimi de büyük önem taşımaktadır.

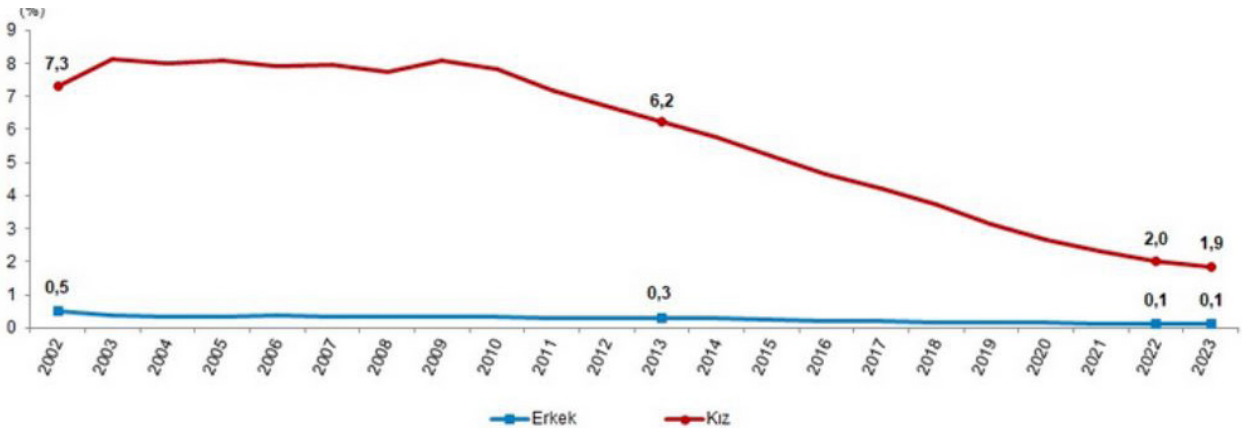
Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği'nin (IMDAT) 2021 tarihli Çocuk Evlilikleri Raporu'na göre, 16 yaşındaki çocukların evlenme izni için Aile Mahkemelerine açılan dava sayısı 13.282'dir ve bu davaların 11.473'ü (%86) kabul edilmiştir.

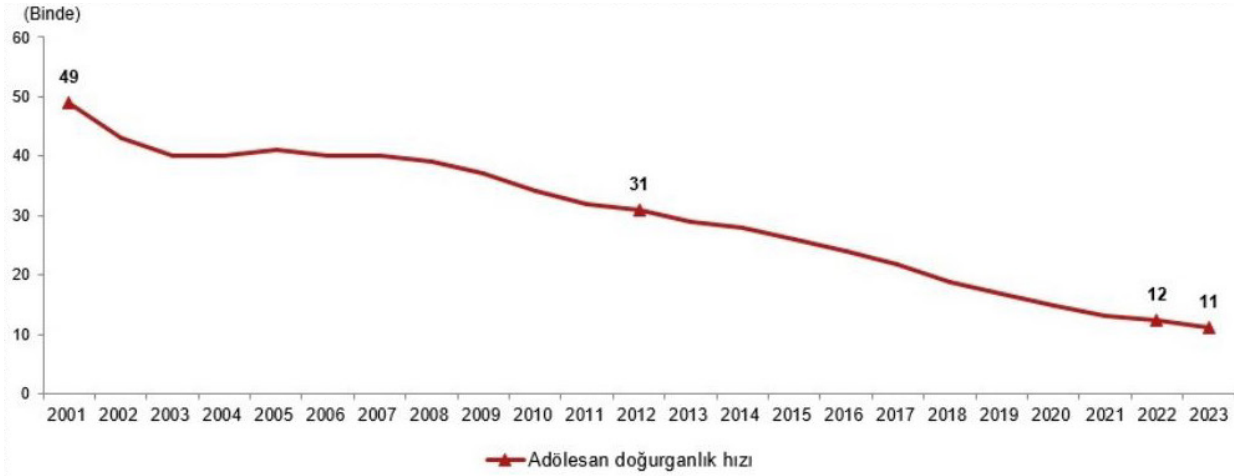
Erken yaşta evlilik söz konusu olduğunda dikkat çeken bir diğer oran ise; Adölesan doğurganlık hızıdır (15-19 yaş grubunda bin kadın başına düşen ortalama canlı doğan çocuk sayısını ifade etmektedir). Adölesan doğurganlık hızı, 2001 yılında binde 49 iken 2023 yılında binde 11'e düştü. Diğer bir ifadeyle, 2023 yılında 15-19 yaş grubundaki her bin kadın başına 11 doğum düştü.

Bu düşüş, erken yaşta evlilik ve doğurganlık oranlarının zamanla azaldığını göstermektedir. Ancak, adölesan doğurganlık hızındaki bu azalma, çocuk yaşta evliliklerin tamamen ortadan kalktığı anlamına gelmemektedir. Hâlâ önemli sayıda genç kadının erken yaşta evlenip çocuk sahibi olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, adölesan doğurganlık hızındaki düşüş, eğitimdeki ilerlemeler, toplumsal farkındalık çalışmalarları ve doğum kontrol yöntemlerine erişim gibi faktörlerle de ilişkilendirilebilir. Bu veriler, erken yaşta evliliğin ve adölesan doğurganlığın önlenmesine yönelik politika geliştirilmesi için önemli ipuçları sunmaktadır.

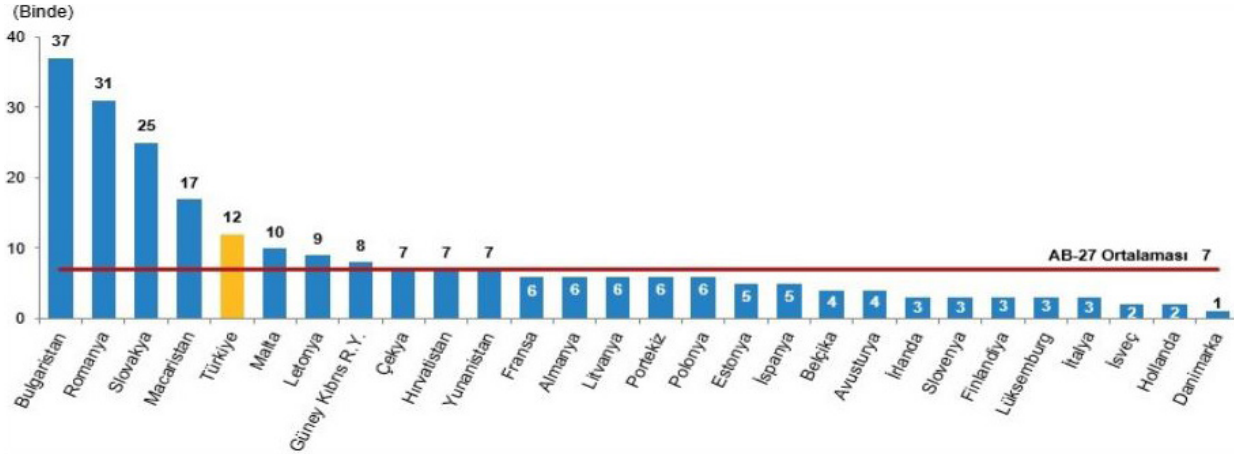
2022 yılında Avrupa Birliği üyesi 27 ülkenin adölesan doğurganlık hızları incelendiğinde, en yüksek adölesan doğurganlık hızının binde 37 ile Bulgaristan'da olduğu görülmektedir. Danimarka ise binde 1 ile en düşük adölesan doğurganlık hızına sahip ülkedir. Türkiye'nin 2022 yılındaki

Grafik 7. Cinsiyete göre çocuk evlenmelerinin toplam evlenmeler içindeki oranı, 2002-2023

Grafik 8. Adölesan doğurganlık hızı, 2001-2023

Adölesan doğurganlık hızının Avrupa Birliği üye ülkeleri ile karşılaştırması, 2022

Kaynak: Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (Eurostat) Veri Tabanı, 2022; Türkiye verisinin kaynağı TÜİK'tir.

adölesan doğurganlık hızı binde 12 olup, bu oran Türkiye'yi Avrupa Birliği ortalamasının üzerinde konumlandırmaktadır. Türkiye, adölesan doğurganlık hızında Avrupa Birliği üyesi 7 ülke ile beraber daha yüksek değerlere sahiptir.

Bu durum, Türkiye'de erken yaşta doğurganlık oranlarının Avrupa Birliği ülkelerine kıyasla hala nispeten yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, adölesan doğurganlık hızının düşmesi için eğitim, sağlık ve toplumsal farkındalık alanlarında daha kapsamlı çalışmaların sürdürülmesi önem taşımaktadır. Avrupa'daki düşük adölesan doğurganlık hızları, bu ülkelerde gençlerin doğum sağlığı hizmetlerine erişiminin kolaylaştırılması, eğitim seviyesinin yükseltilmesi ve erken evliliklerin önlenmesi yönündeki politikalarla ilişkilendirilebilir.

Bununla birlikte daha önce farklı partiler ve milletvekilleri tarafından, adölesan doğumların yoğun olduğu bölgelerde (Doğu ve güneydoğu) çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi yönelik hangi çalışmaların yapıldığı konularında verilen soru önergeleri ya cevapsız kalmış ya da genel geçer cevaplar verilerek doğrudan rakamlara ilişkin bir bilgilendirme yapılmamıştır.

Çocuk evlilikleri ve adölesan doğurganlıkla ilgili güvenilir ve şeffaf veri toplama mekanizmalarının oluşturulması, bölgesel farklılıkların belirlenerek risk altındaki bölgeler için özel politikaların geliştirilmesi gereklidir. Aile mahkemelerinin karar süreçlerinin sıkı bir şekilde denetlenmesi, çocukların refahını önceliklendiren uzman raporlarının zorunlu hale getirilmesi ve

mahkeme kararlarının şeffaflığının artırılması elzemdir. Kız çocuklarının eğitim hayatına devamını teşvik eden maddi destekler ve ailelerin bilinçlendirilmesine yönelik eğitim kampanyaları yaygınlaştırılmalı, hamilelik ve doğum kontrol hizmetlerine erişim kolaylaştırılarak bu hizmetlerin özellikle kırsal bölgelerde yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

7) BAĞIMLILIK

7.1. Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Madde Kullanımı/Bağımlılığı

Genç nüfus arasında tütün, alkol ve uyuşturucu madde kullanımındaki artış, halk sağlığı açısından ciddi bir tehdit oluşturmakta ve bağımlılığa bağlı çeşitli toplumsal sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Özellikle risk grubunda yer alan lise çağındaki bireylerin bu maddelere yönelim oranlarının tespit edilmesi, sorunun boyutunun kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını ve etkili mücadele stratejilerinin geliştirilmesini sağlayacaktır. Bu kapsamda, bağımlılık yapıcı maddelerle ilgili önleme, farkındalık oluşturma ve rehabilitasyon politikalarının, bilimsel verilere dayalı olarak yapılandırılması elzemdir.

Adolesan dönem, bireylerin çocukluktan yetişkinliğe geçiş yaptığı ve hem sağlık davranışlarını kazandığı hem de riskli alışkanlıklar geliştirme eğilimi gösterdiği kritik bir evredir. Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ, 2020) göre 10-19 yaş grubu adolesan, 15-24 yaş grubu ise genç olarak tanımlanmaktadır. Ancak bu gruplar arasında özellikle 15-24 yaş aralığındaki bireyler, tütün, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı açısından en riskli grubu oluşturmaktadır.

Türkiye'deki istatistikler, bu riskin büyüklüğünü gözler önüne sermektedir. Genel Nüfusta Tütün, Alkol ve Madde Kullanımına Yönelik Tutum ve Davranış Araştırması'na (2018) göre ilk kez tütün kullanımı yaşı 17,85, alkol deneme yaşı 19,94, madde kullanımı ise 19 olarak belirlenmiştir. Daha çarpıcı şekilde, lise öğrencileriyle yapılan çalışmalarda ilk sigara deneyimi yaşının 13,5 olduğu, bağımlılık tedavisi gören gençlerde ise bu yaşın 11,3'e kadar düştüğü bulunmuştur. Türkiye Sağlık Araştırması'na göre, 15-24 yaş arasında her gün tütün kullananların oranı 2010'da %16,4 iken 2022'de %19,3'e yükselmiştir. Küresel Gençlik Tütün Araştırması'na göre ise 13-15 yaş

grubundaki tütün kullanıcılarının oranı 2009'da %11,9'dan 2017'de %17,9'a çıkmıştır. Alkol kullanımı da gençler arasında yaygınlaşmaktadır. DSÖ'nün (2023) raporuna göre, dünya genelinde 15-19 yaş grubunun %25'i alkol kullanmaktadır. Türkiye'de ise bu oran %3,5 olarak raporlanmıştır. TÜİK (2022) verilerine göre, 15-24 yaş grubunda alkol kullanımı 2010 yılında %8,6 iken 2022'de %8,3 olarak tespit edilmiştir.

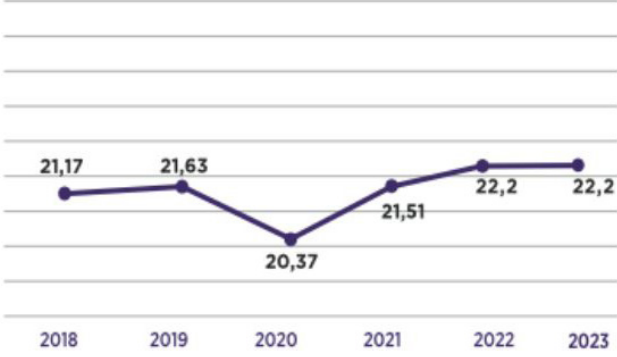
Uyuşturucu madde kullanımına ilişkin veriler ise endişe vericidir. Narkolog raporu (2022), uyuşturucu kullanımına başlamadan önce tütün ve alkol kullanımı oranlarını sırasıyla %82,4 ve %37,9 olarak belirtmiştir. Madde kullanan bireylerin %73,7'sinin 15-24 yaş arasında uyuşturucuya başladığı saptanmıştır (TUBİM, 2019).

Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı'nın 2024 raporuna göre bağımlılık vakalarındaki artış, kapsamlı bir incelemeyi zorunlu kılmaktadır. Uyuşturucu madde kullanımına ilişkin sunulan veriler, toplum sağlığı açısından önemli bir problem olan madde bağımlılığını anlamak ve etkili politika geliştirmek için büyük önem taşımaktadır. Ancak, verilerin doğru yorumlanması ve kamuoyuna şeffaf bir şekilde sunulması, bu sürecin temel unsurlarından biri olmalıdır. Ne yazık ki, bu konuda yapılan bazı yanlış yorumlamalar, madde bağımlılığıyla mücadelede etkili çözümler üretilmesinin önünde engel teşkil etmektedir.

İçişleri Bakanlığı 2024 yılı Narkotik Suçlarla Mücadele Raporuna göre ; 2023 yılında yatarak tedavi gören hastaların maddeye ilk başlama yaşı ortalamasının 22,2 olduğu görülmüştür.

Ancak, bu bilgiye dayanarak uyuşturucuya başlama yaşının 22 olduğunu söylemek ciddi bir hatadır. Bu ifade, yalnızca tedavi gören belirli bir gruba ait bir ortalamayı temsil etmektedir ve bağımlılık sürecinin toplum genelindeki dinamiklerini yansıtmaktan uzaktır. Bu tür yanlış yorumlamalar, kamu politikalarının yanlış yönlendirilmesine ve toplumda uyuşturucuya başlama yaşıyla ilgili yanlış algıların oluşmasına neden olabilir. Verilerin bu şekilde çarpıtılarak ifade edilmesi, hem madde bağımlılığına yönelik doğru önlemlerin alınmasını engellemekte hem de sorunun ciddiyetini küçümsemektedir. Madde bağımlılığı gibi hayati bir konuda yanlış bilgiler üzerinden politika üretmek veya kamuoyunu yönlendirmek, sorunun çözümünü zorlaştırmak-

Grafik: Tedavi Gören Kişilerin İlk Kullanım Yaş Ortalamalarına Göre Dağılımı -%- (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2024).

ta ve toplumsal güveni zedelemektedir.

2022 yılında yakalanan uyuşturucu madde miktarındaki %20'lik artış, sorunun ciddiyetini gözler önüne sermektedir. Aynı raporda, "Türkiye'de 2018 yılından bu yana ölümlerde metamfetamin görülme oranının yükseldiği görülmektedir. 2018 yılında 657 madde bağlantılı ölüm olayının %6,2'sinde (41), 2023 yılında ise 300 madde bağlantılı ölüm olayının %46,3'ünde (148) metamfetamin mevcuttur. 2020 yılında metamfetamin görülen 98 ölümün 35'inde (%35,7), 2023 yılında ise 148 ölümün 49'unda (%33,1) ölümler tek başına bu maddeden kaynaklanmıştır. Son dönemde giderek artan metamfetamin kullanım yaygınlığının düşürülebilmesi için, bu maddeye dönük toplumsal duyarlılığın artırılması ve özel çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi'nin (EMCDDA) 2023 raporuna göre metamfetaminin yanı sıra Türkiye'de ele geçirilen eroin miktarları da dikkat çekmektedir. Avrupa Birliği (AB) devletleri tarafından ele geçirilen eroin miktarı 2021 yılında bir önceki yıla göre iki katından fazla artarak 9,5 ton olarak kaydedilirken, aynı yıl Türkiye'de ele geçirilen eroin miktarı ise 22,2 ton olarak görülmektedir.

Bu veriler, genç nüfusun bağımlılık yapıcı maddelerle erken yaşta tanıştığını ve bu durumun hem bireysel hem de toplumsal sağlık üzerinde ciddi tehditler oluşturduğunu göstermektedir. Özellikle lise ve üniversite çağındaki gençler arasında yaygınlaşan bu davranışlar,

sağlık, sosyal ve ekonomik politikalar açısından kapsamlı bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır. Türkiye'nin genç nüfus potansiyelini koruyabilmesi için tütün, alkol ve uyuşturucu madde kullanımına karşı daha etkili önleyici ve rehabilite edici politikalar geliştirilmesi şarttır.

Yapılan çalışmalar Türkiye'nin sosyoekonomik durumu, gençler arasındaki işsizlik oranlarının artması ve uyuşturucu maddelere erişimin kolaylaşması, bağımlılığın hızla yayılmasında etkili faktörler olarak gösterilmektedir. Ekonomik krizler ve toplumsal eşitsizlikler, bireyleri umutsuzluk ve çaresizlik duygularına sürüklemekte, bu da bağımlılık riskini artırmaktadır. Ayrıca, uyuşturucu ticaretinin organize suç örgütleri tarafından yürütüldüğü ve sokaklara kadar yayıldığı tespit edilmiştir. Uyuşturucunun kolay erişilebilir olması ve satıcıların özellikle genç nüfusu hedef alması, bağımlılık sorununu daha da derinleştirmektedir.

Devlet, uyuşturucu ile mücadelede bir dizi önlem almış olsa da mevcut politikalar yetersiz kalmaktadır. 2024 Narkotik Suçlarla Mücadele Raporu'na göre, yakalama oranlarının artmasına rağmen, uyuşturucu madde bağımlılığı ve kullanımındaki artış devam etmektedir. Rehabilitasyon ve tedavi hizmetlerinin sınırlı olması, bağımlılık döngüsünün kırılmasında büyük bir engel oluşturmaktadır. Bağımlılığın sadece cezai önlemlerle değil, kapsamlı sosyal politikalarla ele alınması gerektiği açıktır. Özellikle okullarda ve gençler arasında bilinçlendirme çalışmalarının yetersiz olması, bağımlılığın önlenmesinde zayıf kalmaktadır. Önleyici programların kapsamının genişletilmesi ve gençlerin bu konuda daha fazla bilgilendirilmesi gerekmektedir. Uyuşturucu kullanımının yaygınlaşmasında; ülke genelinde eğitim ve farkındalık eksikliği, rehabilitasyon imkanlarının sınırlılığı ve etkili önleyici politikaların yetersizliği önemli rol oynamaktadır.

Bu bilgiler ışığında,

- Bağımlılık sorununun boyutları, nedenleri ve etkilerinin detaylı incelenmesi
- Başta gençler olmak üzere risk grupları üzerinde etkili politikaların geliştirilmesi ve tedavi süreçlerinin iyileştirilmesi,

- Türkiye’de uyuşturucu kullanımının artış sebepleri ve toplumsal dinamiklerle ilişkisi,
- Bağımlılıkla mücadelede mevcut tedbirlerin etkinliği ve iyileştirme önerileri,
- Genç nüfus üzerindeki etkiler ve önleyici politika önerileri,
- Bağımlılıkla mücadele eden bireylere yönelik tedavi ve rehabilitasyon süreçlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

7.2. Teknoloji Bağımlılığı

Teknoloji bağımlılığı, özellikle çocuklar ve gençler üzerinde ciddi bireysel, sosyal ve psikolojik etkiler oluşturan ve internet, oyun, internet üzerinden alışveriş, akıllı telefon, sosyal ağ, bilgisayar ve televizyon bağımlılığı gibi türleri kapsamaktadır. Teknolojiye erişimin yaygınlaşması ve dijital platformların cazip içerik sunma stratejileri, çocukların zamanlarını kontrolsüz bir şekilde ekran başında geçirmelerine neden olmaktadır. Bu durum, yalnızca bireysel sağlık problemleri değil, aynı zamanda aile içi iletişim sorunları ve eğitim başarılarında düşüş gibi çok yönlü sorunlar ortaya çıkarmaktadır.

Türk Eğitim Sen tarafından 2024 yılında yapılan araştırma sonucuna göre;

Yeşilay tarafından farklı yaş kategorileri için önerilen ekran süreleri (9-12 yaş: Günlük en fazla 60-70 dk., 12+ yaş: Günlük toplam süre en fazla 120 dk.) dikkate alındığında her eğitim kademesi için dijital teknolojilerin kullanım süreleri oldukça yüksektir.

Katılımcı ilkokul öğrencilerinin % 45.9’u 1-2 saat, % 17.6’sı 3-5 saat, % 7.1’i 6+ saat oyunda zaman geçirmektedir. Ankete katılan ilkokul öğrencileri video izlemede %47.1’i 1-2 saat, %18.8’i 3-5 saat, %3.5’i 6+ saat zaman geçirmektedir. Sosyal medyada %17.6’sı 1-2 saat, %4.7’si 3-5 saat, %1.2’si de 6+ saat zaman geçirmektedir. Eğitimde %17.6’sı 1-2 saat, %8.2’si 3-5 saat; içerik üretmede de %12.9’u 1-2 saat, %4.7’si 3-5 saat zaman geçirmektedir.

Katılımcı ortaokul öğrencilerinin %41.4’ü 1-2 saat, %18’i 3-5 saat, %17.2’si de 6+ saat video izlemede vakit geçirdiklerini söyledi. Ankete katılan-

ların %35.9’u 1-2 saat, %17.2’si 3-5 saat, %14.8’i 6+ saat oyunda zaman geçirmektedir. Sosyal medyada %27.3’ü 1-2 saat, %14.1’i 3-5 saat, %22.7’si de 6+ saat zaman geçirmektedir. Alışverişte %21.9’u 1-2 saat, %10.9’u 3-5 saat, %3.1’i de 6+ saat zaman geçirmektedir. Eğitimde %19.5’i 1-2 saat, %14.8’i 3-5 saat, %39.8’i de 6+ saat; içerik üretmede 15.6’sı 1-2 saat, 1.6’sı 3-5 saat, 3.1’i 6+ saat zaman geçirmektedir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin video izlemede %44.2’si 1-2 saat, %11.6’sı 3-5 saat, %1.9’u 6+ saat; sosyal medyada %42’si 1-2 saat, %22.7’si 3-5 saat, %5.2’si 6+ saat; oyunda %31.2’si 1-2 saat, %9.4’ü 3-5 saat, %3.2’si 6+ saat, eğitimde %28.5’i 1-2 saat, %15.6’sı 3-5 saat, %13.3’ü 6+ saat; alışverişte %16.1’i 1-2 saat, %2.9’u 3-5 saat; içerik üretmede 8.7’si 1-2 saat, 1.8’i 3-5 saat, 0.6’sı 6+ saat zaman geçirmektedir

Yapılan çalışmalara göre dijital bağımlılığı artıran temel nedenler aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır.

Erişimin Kolaylığı: Akıllı telefon, tablet ve diğer cihazların yaygınlaşması, her yaş grubunun internete sınırsız erişimini mümkün kılmıştır. Çocuklar, bu cihazları erken yaşta kullanmaya başlamaktadır.

Eğitim ve Eğlence İçeriklerinin Dijitalleşmesi: Eğitim araçlarının dijital platformlara taşınması, çocukların ekran kullanımını kaçınılmaz hale getirmiştir. Bunun yanı sıra oyun ve sosyal medya platformları, çocuklar için zaman kaybına yol açan bağımlılık unsurlarını barındırmaktadır.

Aile ve Çevre Faktörleri: Ailelerin çocuklara yeterince zaman ayıramaması, onların dijital dünyada vakit geçirme eğilimlerini artırmaktadır.

Dijital Platformların Tasarım Özellikleri: Özellikle çocuklara yönelik içeriklerin dikkat çekici ve ödüllendirici yapıda tasarlanması, bağımlılık davranışını tetiklemektedir.

Dijital bağımlılıkla mücadele, çok boyutlu bir politika seti gerektirmektedir. Bu kapsamda şu adımlar atılmalıdır:

Dijital Okuryazarlık Eğitimi: Okullarda dijital okuryazarlık müfredatı hazırlanarak çocukların teknolojiyle sağlıklı bir ilişki kurmaları sağlanmalıdır. Bu eğitimlerde özellikle zaman yönetimi, güvenli internet kullanımı ve dijital içeriklerin eleştirel analizi konuları ele alınmalıdır.

Dijital Erişim Sürelerinin Düzenlenmesi: Çocukların dijital ekran sürelerini sınırlandıran aile rehberlik programları oluşturulmalıdır. Bu programlar, ailelere çocuklarının dijital cihaz kullanımlarını nasıl kontrol edecekleri konusunda bilgi sunmalıdır.

Alternatif Sosyal Alanların Güçlendirilmesi: Çocukların fiziksel aktiviteler ve sosyal etkinliklere yönlendirilmesi için belediyeler ve sivil toplum kuruluşları iş birliğinde çeşitli etkinlikler düzenlenmelidir.

Yasal Düzenlemeler: Çocuklara yönelik dijital içeriklerin kalite ve etik standartlarına uygunluğunu denetlemek için yasal çerçeveler oluşturulmalıdır. Özellikle bağımlılık yaratan uygulamalar ve oyunlar üzerinde daha sıkı kontrol sağlanmalıdır.

Ebeveyn Destek Programları: Ailelere yönelik dijital bağımlılıkla mücadele seminerleri ve rehberlik hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır.

Dijital bağımlılık, çocukların fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerini olumsuz etkileyen çok boyutlu bir sorundur. Bu sorunun çözümü, yalnızca bireysel farkındalıkla sınırlı kalmamalı, devlet politikaları ve toplumsal iş birliği ile desteklenmelidir. Dijital bağımlılıkla etkin mücadele, geleceğin sağlıklı bireylerinin yetiştirilmesi ve toplumsal refahın artırılması için bir zorunluluktur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu rapor, Türkiye'de çocukların karşılaştığı çeşitli zorlukları kapsamlı bir şekilde ele alarak, çocuk işçiliği, çocuk yoksulluğu, çocuk istismarı ve kayıpları, erken yaşta çocuk evlilikleri ve bağımlılık gibi konulara odaklanmıştır. Çocukların yaşam kalitesini olumsuz etkileyen bu sorunlar, bireysel ve toplumsal düzeyde ciddi sonuçlar doğurmaktadır. Raporun bulguları, bu sorunların yaygınlığının ve etkilerinin azaltılması için acil önlemler alınması gerektiğini göstermektedir.

Çocuk işçiliği ve çocuk yoksulluğu, çocukların eğitim, sağlık ve genel gelişim fırsatlarını kısıtlamakta, onları toplumsal dışlanmaya ve istismara açık hale getirmektedir. Bu bağlamda, devletin ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliği içerisinde çalışarak, çocukların temel haklarını güvence altına alacak politikalar geliştirmesi önem arz etmektedir. Eğitim programlarının yaygınlaştırılması, çocukların sosyal ve ekonomik hayata daha sağlıklı bir şekilde entegre olmalarını sağlayacaktır. Çocuk istismarı ve erken yaşta evlilikler ise, çocukların fiziksel ve psikolojik gelişimlerine derin yaralar açmakta ve gelecekteki yaşamlarını olumsuz etkilemektedir.

Türkiye'de çocuk işçiliği, yoksulluk, istismar, erken yaşta evlilikler ve kayıp çocuk vakaları gibi temel sorunların çözümü için çocuk haklarını esas alan bütüncül bir yaklaşım benimsenmelidir. Çocukların eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimini artıracak, yoksulluk döngüsünü kırarak aile destek programları geliştirilirken, dezavantajlı bölgelerde eğitim altyapısı güçlendirilmelidir. Çocuk işçiliğiyle mücadelede sıkı denetimler ve ağır yaptırımlar uygulanmalı, istismar ve erken yaşta evliliklere karşı caydırıcı hukuki düzenlemeler hayata geçirilmelidir. Kayıp çocuklar için acil uyarı sistemleri ve ulusal bir veri tabanı oluşturulmalı, toplumsal farkındalık kampanyalarıyla aileler ve sivil toplum örgütleriyle iş birliği artırılmalıdır. Bu kapsamda, çocukların sağlıklı, güvenli ve eşit fırsatlara sahip bir ortamda büyümesini sağlayarak, Türkiye'nin geleceğine yapılacak en önemli yatırım gerçekleştirilecektir.

